

Finansdepartementet

Kopi: Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Kunnskapsdepartementet

Dato: 25.1.2022

FINs innspill til statsbudsjettet for 2023

I omstillingen av Norge har innovasjonsselskapene en sentral rolle. De utgjør en innovasjonsinfrastruktur som kobler sammen gründere, etablert næringsliv, forskning og kapital for å utvikle fremtidens næringsliv. FIN – Foreningen for innovasjonsselskaper i Norge er en bransjeforening i Abelia med medlemmer som jobber med inkubasjon, klyngeutvikling, kommersialisering fra forskning, testfasiliteter og tidligfasekapital.

FIN mener at den viktigste politiske oppgaven fremover er å tilrettelegge for at nytt, kunnskapsbasert og eksportrettet næringsliv får vokse frem. Vi står overfor en formidabel omstilling de kommende årene. Dersom vi skal lykkes med å få frem nytt næringsliv, må tempoet opp og vi må investere i hele verdikjeden, fra forskning og kommersialisering, til oppstart, skalering og eksport.

Vi må styrke og bygge videre på eksisterende innovasjonsinfrastruktur som forvaltes gjennom innovasjonsselskaper, og virkemidler som har vist seg å ha en stor effekt på verdiskaping og arbeidsplasser.

Vårt innspill til statsbudsjettet for 2023 er godt forankret i Hurdalsplattformen, og vil særlig bidra til at regjeringen kan nå sine mål om å:

- Øke norsk eksport utenom olje og gass med minst 50 prosent innen 2030
- Gi flere vekstbedrifter tilgang til inkubatorer og næringsklynger
- Sikre infrastruktur og kompetanse til fremtidige industrietableringer
- Sikre at vekstbedrifter har tilgang på kapital i tidlig fase.

FIN anbefaler at regjeringen vektlegger følgende i statsbudsjettet for 2023:

- Styrker satsingen på Sivas reviderte inkubasjonsprogram. Inkubatorene bidrar til utvikling av bedrifter som har en stor effekt på verdiskaping og arbeidsplasser i hele landet
- Styrker satsingen på klyngeprogrammet som et verktøy for omstilling av viktige næringer for Norge og økt eksport
- Styrker norsk testinfrastruktur (Norsk katapult). Gjennom testsentrene får bedrifter ideene raskere ut i markedet, og skaper industri- og eksportarbeidsplasser i Norge
- Innen kommersialisering fra forskning må det etableres tydeligere styringssignaler i UH-sektoren og institutter med KPIer. Rollen til TTOene må avklares og det må etableres en bærekraftig finansiering av TTOenes oppgaver som sikrer høy fremdrift i kommersialiseringsprosessene. Slik vil vi få mer av forskningen ut i samfunnet.
- Staten må spille en viktig rolle i å risikioavlaste investeringer der markedssvikten er størst gjennom å sikre tidligfase-kapital med risikioavlastning. På denne måten vil bedrifter få den avgjørende finansieringen som posisjonerer dem for videre vekst.

Leserveiledning

Tabell for disponering av dokumentet, med relevante departement:

Kapittel	Side	Relevant departement
Finansiering av revidert inkubasjonsprogram	2-3	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunal- og distriktsdepartementet • Nærings- og fiskeridepartementet
Styrke klyngeprogrammet	3	<ul style="list-style-type: none"> • Nærings- og fiskeridepartementet • Kommunal- og distriktsdepartementet
Styrke norsk testinfrastruktur (Norsk katapult)	3-4	<ul style="list-style-type: none"> • Nærings- og fiskeridepartementet
Styrke kommersialisering fra offentlig finansiert forskning og tydeliggjøre TTOenes rolle	4-5	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnskapsdepartementet • Nærings- og fiskeridepartementet
Statens rolle i å sikre tilgang på tidligfase-kapital	5	<ul style="list-style-type: none"> • Nærings- og fiskeridepartementet

Finansiering av revidert inkubasjonsprogram

Sivas inkubasjonsprogram omfatter i dag 33 inkubatorer lokalisert i alle landets regioner. I perioden 2013-2020 har over 6 000 bedrifter, både oppstart og etablert næringsliv, fått rådgivning innen forretningsutvikling av landets inkubatorer. Disse bedriftene har en akkumulert verdiskaping på 9 milliarder kroner og omfatter eksempelvis Kahoot!, batteriteknologiselskapene Freyr og Beyonder, hydrogenselskapet ZEG og kreftvaksineselskapet Vaccibody.

Forskning viser at vekstorientert entreprenørskap er avhengig av et velfungerende økosystem rundt gründer/bedrift. I tillegg til å bistå med å utvikle bedrifter, har også inkubasjonsprogrammet vært viktig for at det i dag er bygget opp en nasjonal innovasjonsinfrastruktur med sterke innovasjonsselskaper. Disse tilbyr kompetanse og et faglig nettverk hvor gründere, bedrifter, FoU-miljøer og investorer kobles sammen.

Som en følge av Regionreformen overtok fylkeskommunene oppdragsgiveransvaret for inkubasjonsprogrammet i 2020. Inkubasjonsprogrammet finansieres i dag via budsjettet til Kommunal- og distriktsdepartementet, Kap. 553, post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling. Her ligger flere virkemidler og ordninger som er hos både Siva og Innovasjon Norge.

Fra 2023 skal det etableres et revidert inkubasjonsprogram for perioden 2023-2033. Med bakgrunn i behovet til næringslivet i hele landet, er det behov for å gjøre visse justeringer i det reviderte inkubasjonsprogrammet.

For det første, er det behov for å øke den generelle kapasiteten til inkubatorene. Koronapandemien har ført til en vedvarende høy etterspørsel fra kvalifiserte bedrifter som søker om opptak for å utvikle seg og vokse.

For det andre, er det behov for at skalering finansieres som et nytt element i inkubasjonsprogrammet. I Norge etableres det flere bedrifter enn i våre nordiske naboland, men en for liten andel av de bedriftene som etableres lykkes med skalering og vedvarende høy vekst. Skaleringsbedrifter har i motsetning til oppstartsbedrifter allerede verifisert teknologien sin og markedspotensialet, og er nå i en fase hvor bedriften står foran en betydelig utvidelse av sin virksomhet. Inkubatorene er i en svært

god posisjon til å hjelpe bedrifter med internasjonal vekst og eksport. Her vil samarbeid med andre aktører og virkemidler som klyngene og Norsk katapult være viktig for at Norge lykkes.

FIN mener den totale bevilgningen til inkubasjonsprogrammet bør være på 200 millioner kroner for 2023. Midlene bør gå til å øke kapasiteten til inkubatorene i Sivas inkubasjonsprogram. I tillegg bør midlene benyttes til skalerings tiltak. Sammen vil dette være gode tiltak for økt entreprenørskap, fremtidige arbeidsplasser og økt eksport. Skaleringsdelen av programmet kan finansieres av Kommunal- og distriktsdepartementet, som i sin helhet finansierer inkubasjonsprogrammet i dag, alternativt kan skaleringsdelen finansieres over budsjettet til Nærings- og fiskeridepartementet.

Styrke klyngeprogrammet

Klyngene våre utgjør en avgjørende infrastruktur om Norge skal lykkes med sine ambisjoner innen næringsutvikling, regional utvikling og eksport. De øker innovasjons- og omstillingstakten innen viktige områder for Norge, som grønn skipsfart, havbruk, hydrogen, helse og muliggjørende teknologier. Klyngene er lokalisert i alle landets regioner, og samler ca. 2 300 bedrifter i tillegg til FoU-aktører og kapitalmiljøer.

Flere evalueringer gjennomført av klyngeprogrammet i sin helhet og av enkeltklynger, viser at klyngefinansieringen bidrar til økt verdiskaping og økt innovasjonstakt gjennom samarbeid mellom små og store bedrifter, økt internasjonal synlighet og økt kompetansetilgang. Klyngene bidrar med å utvikle utdanningstilbud som næringslivet har behov for, og hjelper bedrifter med deltakelse i EU-prosjekter. De er avgjørende om vi skal lykkes med å nå våre ambisjoner innen eksport, siden de har spisskompetanse innen ulike industrier og bistår bedrifter med markedsadgang.

FIN er svært bekymret for effekten av kuttet vedtatt i forrige budsjetttrunde. Klyngefinansieringen er helt sentral, og har en utløsende effekt for å få bedriftene til å forplikte seg til felles prosjekter som bidrar til økt verdiskaping og flere arbeidsplasser.

FIN mener at klyngeprogrammet bør styrkes med minimum 150 mill. kr. Dette vil både sikre omstilling og utvikling av norsk industri, og dekke opp kuttet fra forrige budsjett. Det er avgjørende at deler av bevilgningen sikrer en forsterket satsing på delprogram for modne klynger.

Styrke norsk testinfrastruktur (Norsk katapult)

Det er etablert fem norske bransje-/fagspesifikke test- og piloteringsentre. Dette er delingsøkonomi i praksis, hvor norsk industri stiller eksisterende utstyr tilgjengelig i testsentrene for andre norske bedrifter, og som gulrot får delfinansiering i nytt, relevant utstyr som også må være tilgjengelig for norske bedrifter. I sentrene kan innovative bedrifter, særlig SMB, utvikle prototyper og løsninger slik at disse kommer raskere ut i markedet.

De fem eksisterende testsentrene har vært en braksuksess for næringslivet. Muligheten for bedrifter til å teste ut nye løsninger har truffet en nerve i det omfattende grønne skiftet vi står midt i – spesielt innenfor batteri, havbruk, grønn skipsfart, flytende havvind, sirkulærøkonomi og digitalisering.

Ordningen er relativt ny, men i 2018-2020 har katapult-sentrene gjennomført 1 600 prosjekter med 1 400 brukere.

Testsentrene har stor pågang fra industrien som ønsker å benytte seg av testinfrastrukturen, men bevilgningene over statsbudsjettet står ikke i forhold til industriens behov eller investeringsvilje. Investeringene i testinfrastruktur er svært kapitalkrevende og Norge investerer langt mindre i testfasiliteter enn land vi konkurrerer med som UK, Frankrike og Tyskland. Det er avgjørende at vi griper muligheten til å utvikle teknologiselskap og industri- og eksportarbeidsplasser innen områder hvor vi er godt posisjonert til å lede an i utviklingen og omstillingen av næringslivet.

FIN anbefaler en gradvis opptrapping av satsingen Norsk katapult mot en totalbevilgning på 1 500 millioner kroner i perioden 2023-2025. Midlene bør gå til en forsterket satsing på infrastruktur i eksisterende sentre og beslektede områder innen næringer hvor vi er godt posisjonert som flytende havvind, grønn skipsfart og batteriteknologi. Midlene bør også gå til etablering av nye testsentre innen områder hvor Norge har et stort potensial for å utvikle nytt næringsliv som f.eks. digitale teknologier og helse.

Styrke satsingen på kommersialisering fra offentlig finansiert forskning

Flere evalueringer og utredninger har påpekt at Norge har et stort potensial for at mer av forskningen ved landets universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter resulterer i nye forretningsideer og bedrifter. For å lykkes, trenger vi å organisere arbeidet med kommersialisering fra forskning på en bedre måte enn i dag. I tillegg trenger vi å styrke finansiering av nye radikale ideer, flere insentiver og treffsikre virkemidler frem til disse ideene er nyttige samfunnsløsninger og bedrifter som bidrar til verdiskaping og arbeidsplasser.

FIN er derfor positive til at Kunnskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet har igangsatt et arbeid hvor det ses nærmere på hvordan Norge kan lykkes med å kommersialisere mer fra forskning. Her er det avgjørende at det etableres tydelige styringssignaler i UH-sektoren og institutter med styringsparametre (KPIer). Forskere må måles på innovasjon og trenger ytterligere insentiver.

I tillegg må det pågående arbeidet tydeliggjøre teknologioverføringsrollen (TTO-rollen), deres oppgaver og ansvar. De norske TTOene ble etablert i 2003. Universiteter, høyskoler, helseforetak og forskningsinstitutt inngår som en hel- eller deleier av en TTO, eller har en samarbeidsavtale med dem. TTOenes felles oppgave er å forvalte eiernes FoU-resultater, slik at forskningen resulterer i nye bedrifter eller tas i bruk av eksisterende bedrifter f.eks. gjennom salg av lisenser.

Internasjonal empiri viser at det i gjennomsnitt tar ca. 15 år å bygge opp velfungerende TTOer. De norske TTOene har de siste 10 årene vært med å utvikle 215 bedrifter, det er inngått 800 lisensavtaler og bedriftene har en samlet estimert verdi på mer enn 43 mrd. kr. Bedriftene som TTOene har vært med å utvikle har ca. 1 500 ansatte.

TTOene har en krevende finansieringsmodell, hvor det blant annet er store variasjoner i hvor mye finansiering de mottar fra sine eiere, om noe. I Norge er det i overkant av 100 personer som utfører

TTO-oppgaver. Dette krever en egen ekspertise som må utnyttes. Når de pågående endringene trekker ut i tid, skaper dette mye usikkerhet og vi risikerer å miste spesialisert kompetanse.

I statsbudsjettet for 2023 må det på plass en bærekraftig finansiering av TTOenes oppgaver. Finansieringen må gjøre TTOenes i stand til å opprettholde god fremdrift i kommersialiseringsprosessene, særlig i tidligfase. På denne måten kan vi få flere bedrifter, arbeidsplasser og gode samfunnsløsninger ut av forskningen ved landets forskningsinstitusjoner.

Statens rolle i å sikre tilgang på tidligfase-kapital

Som oppfølging av Kapitaltilgangsutvalget fra 2018 vedtok den forrige regjeringen å endre presåknordningen, og å flytte ansvaret for denne fra Innovasjon Norge til Investinor. Investinor har et mandat om kommersiell avkastning og ikke risikoavlastning.

FIN er bekymret for kapitaltilgangen i selskapers aller tidligste fase. Den gamle ordningen for presåknbevilgninger bidro til at man var sikret en viss mengde kapital for investeringer i tidlig fase. FIN mener staten må spille en viktig rolle for å risikoavlaste der markedssvikten er størst gjennom å sikre tidligfase-kapital med risikoavlastning.

Vennlig hilsen,

Anne Cathrin Østebø (sign.)
styreleder FIN

Trine Ellingsen (sign.)
daglig leder FIN